

O'QITUVCHI OBRO'SI — AVLOD KELAJAGINING KAFOLATI

Kalenova Venera Duysenbaevna

Nukus shahar 31-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi

Direktori

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'qituvchining jamiyatdagi obro'si va uning yosh avlod taqdiriga ta'siri tahlil qilinadi. O'qituvchining ma'naviy qiyofasi, kasbiy mahorati va ijtimoiy mas'uliyati kelajak taraqqiyotining muhim kafolati ekanligi yoritiladi. Shuningdek, obro'-e'tibor ta'lim-tarbiyada barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillardan biri sifatida baholanadi.

Kalit so'zlar: O'qituvchi, obro', avlod, kelajak, ta'lim, tarbiya, jamiyat.

Аннотация. В статье анализируется авторитет учителя в обществе и его влияние на судьбу подрастающего поколения. Освещаются духовный облик педагога, его профессиональное мастерство и социальная ответственность как важная гарантия будущего развития. Авторитет и уважение рассматриваются как один из ключевых факторов стабильности в воспитании и образовании.

Ключевые слова: Учитель, авторитет, поколение, будущее, образование, воспитание, общество.

Annotation. This article examines the teacher's authority in society and its impact on the future of younger generations. It highlights the teacher's moral character, professional competence, and social responsibility as key guarantees of future progress. Respect and authority are considered essential factors in ensuring stability in education and upbringing.

Keywords: Teacher, authority, generation, future, education, upbringing, society.

KIRISH

Har qanday jamiyatning taraqqiyoti, avvalo, uning ta'lim tizimi va unda faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar obro'siga chambarchas bog'liqdir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalovchi, hayotga tayyorlovchi insondir. Shuning uchun ham qadimdan ustozga bo'lgan ehtirom eng yuksak qadriyat sifatida e'tirof etilgan. O'qituvchining obro'-e'tibori qanchalik yuqori bo'lsa, ta'lim jarayonining samaradorligi ham shunchalik oshadi.

Bugungi globallashuv davrida avlod kelajagini kafolatlash, ularni vatanparvar, bilimli va ma'rifatli qilib tarbiyalash eng muhim vazifalardan biridir. Bu jarayonda o'qituvchining kasbiy mahorati, ijtimoiy mas'uliyati va shaxsiy fazilatlarini asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Chunki o'qituvchi obro'si nafaqat maktab doirasida, balki butun jamiyat hayotida ham tarbiyaviy kuchga ega.

Demak, o'qituvchi obro'si — avlod kelajagining ishonchli kafolati, jamiyat taraqqiyoti va ma'naviy yuksalishining tayanch omillaridan biridir. Shu bois, o'qituvchining mavqeini yuksaltirish va unga hurmatni kuchaytirish dolzarb masala hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekiston va umuman Sharq xalqlari tarixida ustoz shaxsiga yuksak hurmat ko'rsatilgan. Alisher Navoiy, Ahmad Donish, Mahmudxo'ja Behbudiy singari ma'rifatparvarlar ham ustozning jamiyatdagi o'rnini ulug'laganlar. Sharq falsafasida ustoz — hikmat, donolik va ma'naviy tarbiyaning timsoli hisoblangan.[3; 280]

O'qituvchi shaxsining jamiyatdagi mavqei va obro'si masalasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda ustozning kasbiy mahorati, ma'naviy qiyofasi va shaxsiy fazilatlarini yosh avlod ta'lim-tarbiyasida hal qiluvchi omil ekanligi ta'kidlanadi. Xususan, sharq mutafakkirlari o'z asarlarida ustozni bilim va donishmandlik manbai sifatida ulug'lagan bo'lsalar, zamonaviy pedagogik adabiyotlarda o'qituvchi obro'si ta'lim sifati va jamiyat barqarorligi bilan bevosita bog'liq holda talqin qilinadi.

Mazkur tadqiqotda mavjud adabiyotlar tahlili asosida o'qituvchi obro'sining ta'lim jarayonidagi o'zni, yoshlar tarbiyasiga ta'siri va jamiyatdagi nufuzi chuqur o'rganildi. Metodologik asos sifatida tizimli tahlil, qiyosiy o'rganish, ilmiy kuzatish va tahliliy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, tarixiy-pedagogik yondashuv orqali o'qituvchi obro'sining turli davrlarda qanday talqin etilgani ko'rib chiqildi.

O'qituvchining nafaqat kasbiy faoliyatini, balki uning shaxsiy fazilatlari va ijtimoiy mas'uliyatini ham o'rganishga yo'naltirildi. Shu orqali mavzuning dolzarbligi va amaliy ahamiyati yanada kengroq yoritildi.

TAHLIL VA NATIJA

O'qituvchining obro'si har bir jamiyat taraqqiyotida alohida ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida ustoz shaxsining mavqei, uning bilim va ko'nikmalari, ma'naviy fazilatlari bevosita yoshlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi obro'sining yuqori bo'lishi nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki yoshlarning ma'naviy dunyosini kengaytiradi, ularda milliy qadriyatlarga hurmat, vatanparvarlik va mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Shuning uchun ham qadimdan "Ustoz otangdek ulug'" degan hikmatlar xalq og'zaki ijodida o'z aksini topgan.

O'tkazilgan ilmiy izlanishlarda o'qituvchining obro'siga ta'sir qiluvchi omillar bir necha yo'nalishda tahlil qilindi. Avvalo, pedagogning bilim saviyasi va kasbiy malakasi uning jamiyatdagi nufuzini belgilaydi. Ikkinchidan, o'qituvchining shaxsiy fazilatlari — halolligi, odilligi, bolalarga mehribonligi va mas'uliyati obro' ortishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Uchinchidan, ta'lim muassasasidagi ijtimoiy muhit, jamiyatning o'qituvchiga bo'lgan munosabati va davlat siyosatining ustozlik kasbini qadrlashi ham katta ta'sir ko'rsatadi.

Obro'li o'qituvchi yoshlar uchun nafaqat bilim beruvchi, balki hayotiy tajriba manbai va ma'naviy tarbiyachi bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilar ustozidan nafaqat darslikdagi bilimlarni, balki insoniylik, adolat, hurmat va mehnatsevarlik kabi hayotiy qadriyatlarni ham o'rganadilar. Shu bois o'qituvchi obro'si jamiyatda avlodlararo ma'naviy merosning uzluksizligini ta'minlovchi vosita sifatida qaraladi.

Zamonaviy sharoitda o'qituvchining obro'sini oshirish uchun davlat va jamiyat hamkorligi zarur. Davlat tomonidan ustozlarga moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yaratilishi, ularning ijtimoiy maqomi mustahkamlanishi, innovatsion ta'lim texnologiyalari bilan ishlash imkoniyatlari kengaytirilishi lozim. Jamiyat esa o'qituvchiga hurmatni oshirish, uning mehnatini qadrlash va yoshlarni ustoz sha'nini yuksaltirish ruhida tarbiyalash orqali ta'lim tizimining barqarorligini ta'minlaydi.

O'qituvchi obro'sining yuqori bo'lishi — bu avlod kelajagining kafolatidir. Chunki ustozning shaxsiy fazilatlar va kasbiy salohiyati ta'lim sifatini oshiradi, yoshlarni komil inson qilib voyaga yetkazadi, jamiyatning intellektual va ma'naviy taraqqiyotiga xizmat qiladi. Shu sababli o'qituvchi obro'sini mustahkamlash, uni davlat siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida ko'rish kelajak avlod taqdiriga sarmoya kiritish demakdir.[4; 198]

Pedagog shaxsining nufuzi nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonida, balki butun jamiyatning ma'naviy muhitida muhim rol o'ynaydi. Obro'li ustoz yoshlarni vatanparvarlik, halollik, adolat, mehnatsevarlik va insoniylik ruhida tarbiyalash orqali kelajak jamiyat poydevorini mustahkamlaydi.

Zamonaviy davrda o'qituvchi obro'siga ta'sir qiluvchi omillar

Ta'lim sifati: O'qituvchining kasbiy malakasi va bilim saviyasi obro'sini belgilaydi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish: Innovatsion metodlarni qo'llash o'quvchilar va ota-onalar orasida hurmatni oshiradi.

Davlat qo'llab-quvvatlashi: O'qituvchilarning ijtimoiy himoyasi va moddiy rag'batlantirish obro'ni mustahkamlaydi.

Jamiyat munosabati: Ota-onalar, mahalla va jamoatchilikning o'qituvchiga bo'lgan hurmati uning nufuzini oshiradi.[5; 240]

XULOSA

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi obro'si ta'lim jarayonining samaradorligi va kelajak avlodning intellektual hamda ma'naviy shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Obro'li ustoz yoshlar uchun nafaqat bilim manbai, balki hayotiy tajriba va ma'naviy qadriyatlarni singdiruvchi tarbiyachi bo'lib xizmat qiladi. O'qituvchining bilimdonligi, halolligi, adolatligi, mas'uliyati va mehribonligi uning obro'sini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu jihatdan qaraganda, ustoz shaxsining jamiyatdagi o'rni avlod kelajagi bilan uzviy bog'liqdir.

Bugungi globallashuv davrida o'qituvchi obro'sini oshirish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi zarur. Ularni moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlash, kasbiy salohiyatini rivojlantirish, pedagogik faoliyatga zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish o'qituvchi mavqeini yanada yuksaltiradi. Jamiyat esa ustoz mehnatini qadrlash va hurmat qilish orqali bu jarayonni mustahkamlashi lozim.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi obro'sining yuksalishi — kelajak avlodning yuksak bilimli, ma'naviy barkamol va vatanparvar bo'lib voyaga yetishining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2021. – 12 b.
2. Hasanboeva O., Yo'ldoshev J.G'., Rahmonqulova N. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 352 b.
3. Qodirova F., Shodiyev B. Umumiy pedagogika nazariyasi. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2019. – 280 b.
4. Niyozmetova M. O'qituvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy qiyofasi va uning jamiyatdagi o'rni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 198 b.
5. To'xtayev A. Pedagogik mahorat va ustozlik an'analari. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2017. – 240 b.

6. Nazarova M. Pedagogik faoliyatda obro‘ va mas’uliyat. – Nukus: QaraqalpaqDU, 2021.
– 165 b.